

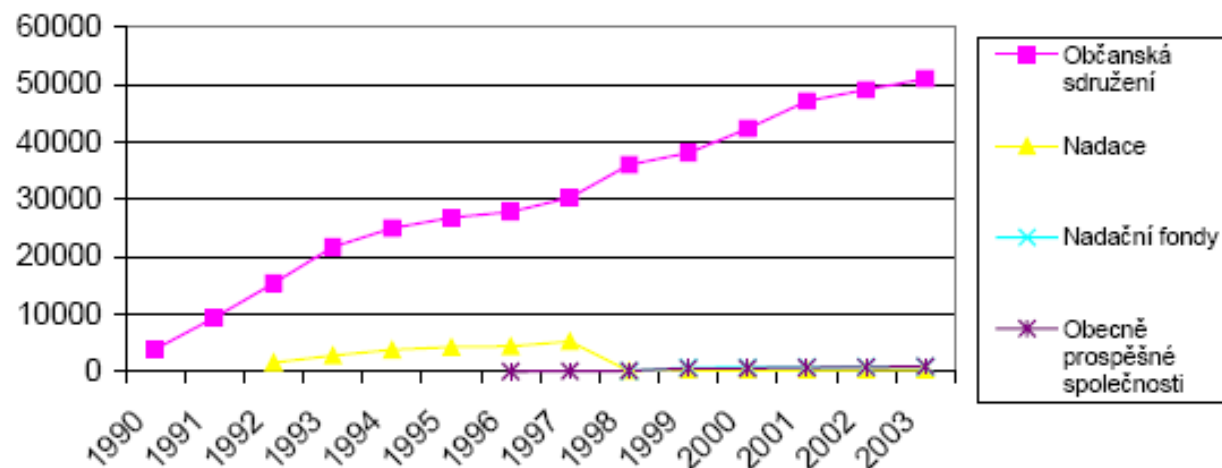
Antropologie občanské společnosti

podzim 2009

6. Ekonomický rámec. Financování a fundraising v občanském sektoru.

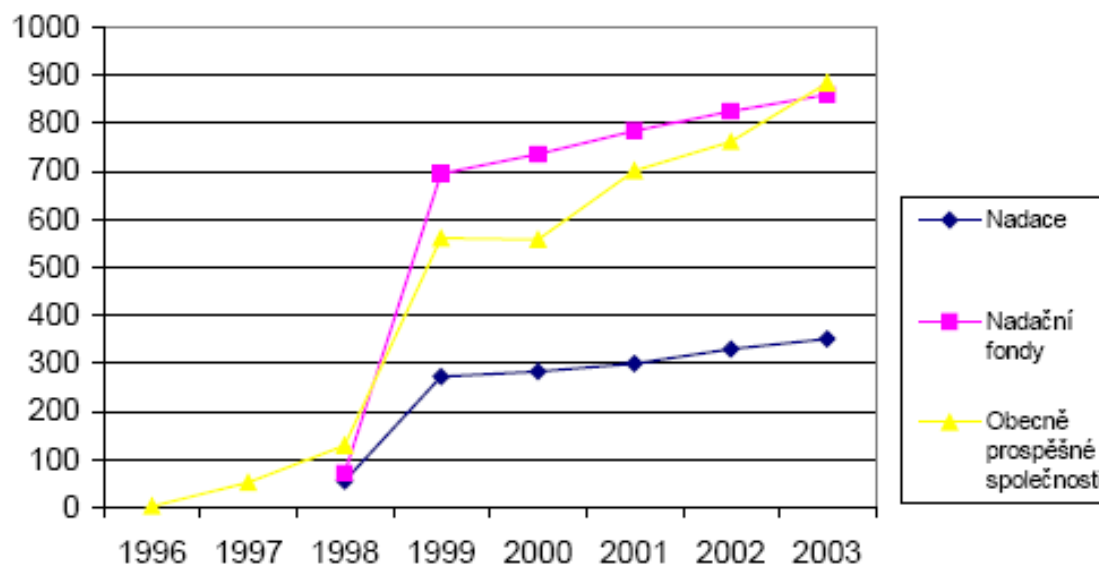
Mgr. Bc. Alena Řiháková
alkari@centrum.cz

Graf 1 Vývoj počtu nestátních neziskových organizací v ČR po roce 1990.

Nejvyšší počet organizací: v Praze, Středočeském, Jihomoravském, Jihočeském a Ústeckém kraji.

Graf 2 Vývoj počtu hlavních právních forem po roce 1996 (bez občanských sdružení).

Makroekonomické ukazatele

- **Český statistický úřad**
- Satelitní účet: neziskový sektor, kam patří právní formy: *Nadace, Nadační fond, Obecně prospěšná společnost, Vysoká škola (veřejná), Politická strana, politické hnutí, Sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj. vč. odborových organizací), Organizační složky sdružení, Stavovská organizace - profesní komora, Komora (kromě profesních komor), Zájmové sdružení právnických osob, Církevní organizace (církev a náboženské společnosti včetně církevních právnických osob; předškolní a školská zařízení, základní školy, střední školy, zdravotnická zařízení zřízená církví nebo náboženskou společností), Honební společenstvo, Veřejná výzkumná instituce, Mezinárodní organizace a sdružení.*
- *Podívejte se na: http://apl.czso.cz/nufile/SUNI_2007.htm.*
- Satelitní účet zkvalitňuje propočet neziskových institucí na HDP, neboť započítává: Imputovanou hodnotu práce dobrovolníků, netržní produkci tržních neziskových institucí.

Tabulka 1: Neziskové instituce v systému národních účtů

Typ institucionální jednotky	Institucionální sektory v systému národních účtů				
	Sektor nefinančních podniků	Sektor finančních institucí	Sektor vládních institucí	Sektor domácností	Sektor NISD
Podniky (C)	C ₁	C ₂	G	H	N ₅
Vládní instituce (G)				N ₄	
Domácnosti (H)					
Neziskové instituce (N)	N ₁	N ₂	N ₃		

Neziskový sektor: suma N

Pozn.: zkratky jsou převzaty z anglické terminologie podle *Příručky o neziskových institucích v systému národních účtů*

CT, Český rozhlas, stavovské organizace pro tržní výrobce, svazy, asociace...

Bankovní asociace a fondy

Veřejné vysoké školy

Politické strany, o.p.s, bytová družstva, o.s., nadace...

Makroekonomické ukazatele

- **Český statistický úřad**
- Sledování strukturálních ukazatelů:

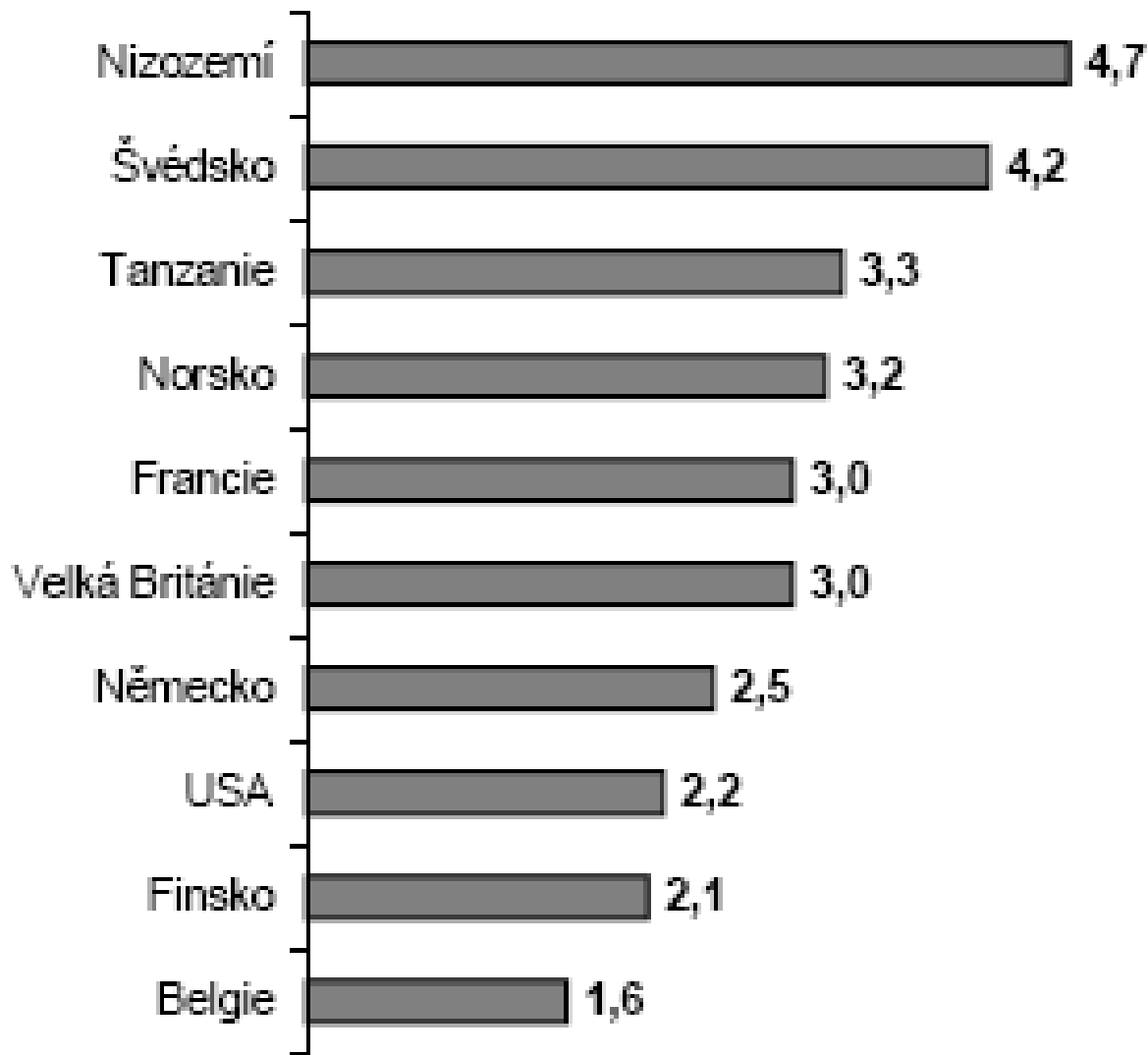
Počet pracovníků a organizací

Peněžních ukazatelů

Produkčních (podíl na HDP)

Makroekonomické ukazatele

- Johns Hopkins Comparative Non-profit Sector Project (1995) v České republice celkový podíl včetně imputované práce dobrovolníků neziskový sektor: 2,2% HDP.
- Pozn. $HDP=C+I+G+E$; peněžní hodnota statků a služeb vytvořených v daném období na určitém území. /HNP (VF dané země mimo stát)
- Zaměstnanost - podíl na ekonomicky aktivních obyvatelích: 0,68% (r. 2002); Johns Hopkins Comparative Non-profit Sector Project (1995) v České republice s dobrovolnou prací: 2%.

Země s nejvyšším nárůstem HDP neziskových organizací po započtení dobrovolné práce. Výzkum John Hopkins Comparative Non-profit Sector Project 1995 (Hyánek, 2004: Ekonomika neziskových organizací. DSO).

Odvětví (klasifikace ICNPO)	Zaměstnanci (FTE)	Dobrovolníci (FTE)	Celkem (FTE)
Kultura, sport a volný čas	31,0	44,1	35,8
Vzdělávání a výzkum	14,6	3,3	10,6
Zdraví	13,6	8,9	11,9
Sociální služby	11,2	16,7	13,1
Životní prostředí	3,7	10,4	6,1
Komunitní rozvoj a bydlení	7,4	5,6	6,7
Ochrana práv a obhajoba zájmů, politika	3,1	4,4	3,5
Filantropie a dobrovolnictví	2,0	2,5	2,2
Mezinárodní aktivity	1,1	2,0	1,4
Hospodářská a profesní sdružení, odbory	12,3	1,7	8,6
Počet zaměstnanců celkem (v tis.)	74,2	40,9	115,1

Podíl zaměstnanosti neziskového sektoru dle jednotlivých sektorů. Výzkum John Hopkins Comparative Non-profit Sector Project (1995). (Hyánek, 2004: Ekonomika neziskových organizací. DSO).

GRAF 2: PODÍL NEZISKOVÉHO SEKTORU NA CELKOVÉ ZAMĚSTNANOSTI (EKVIVALENT PLNÝCH PRACOVNÍCH ÚVAZKŮ)

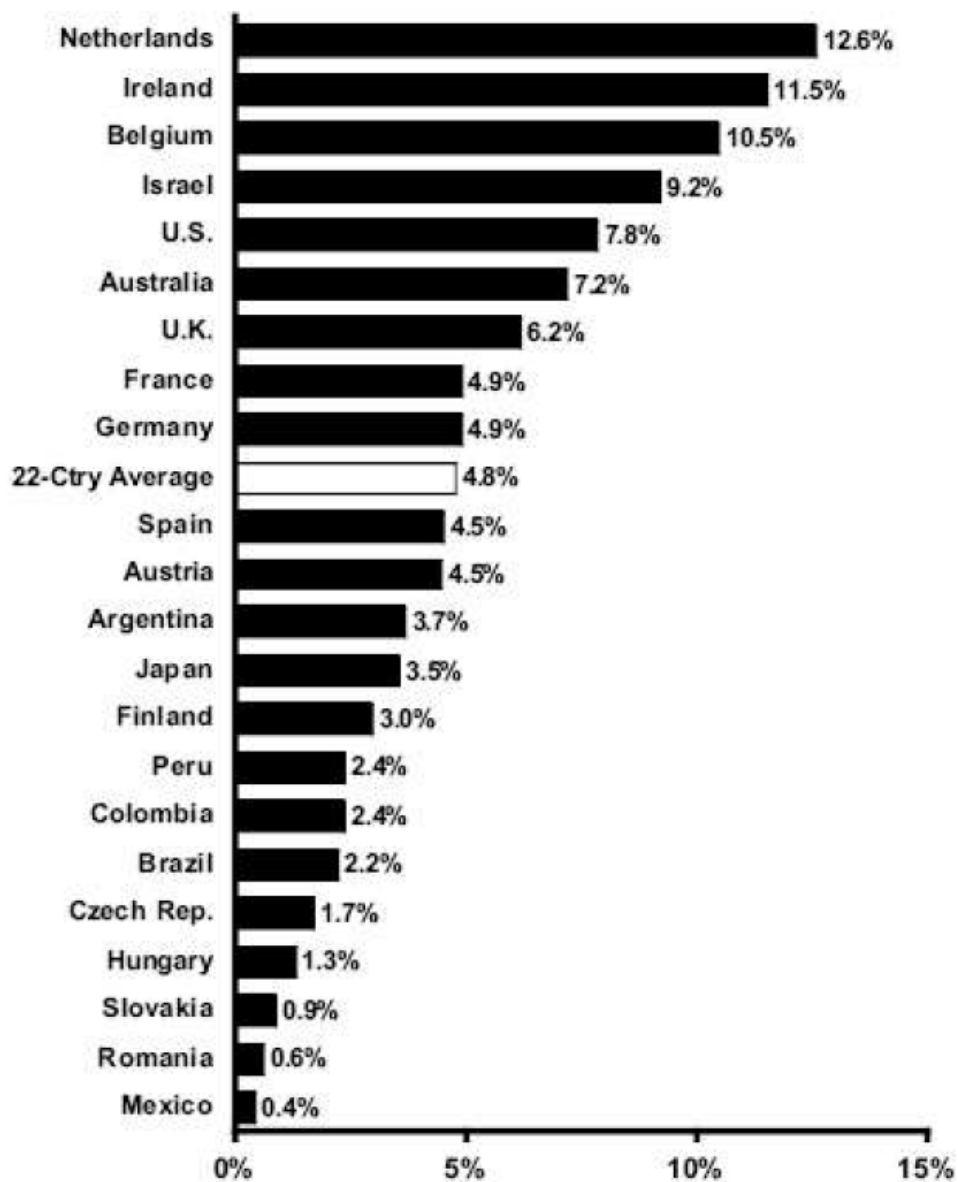
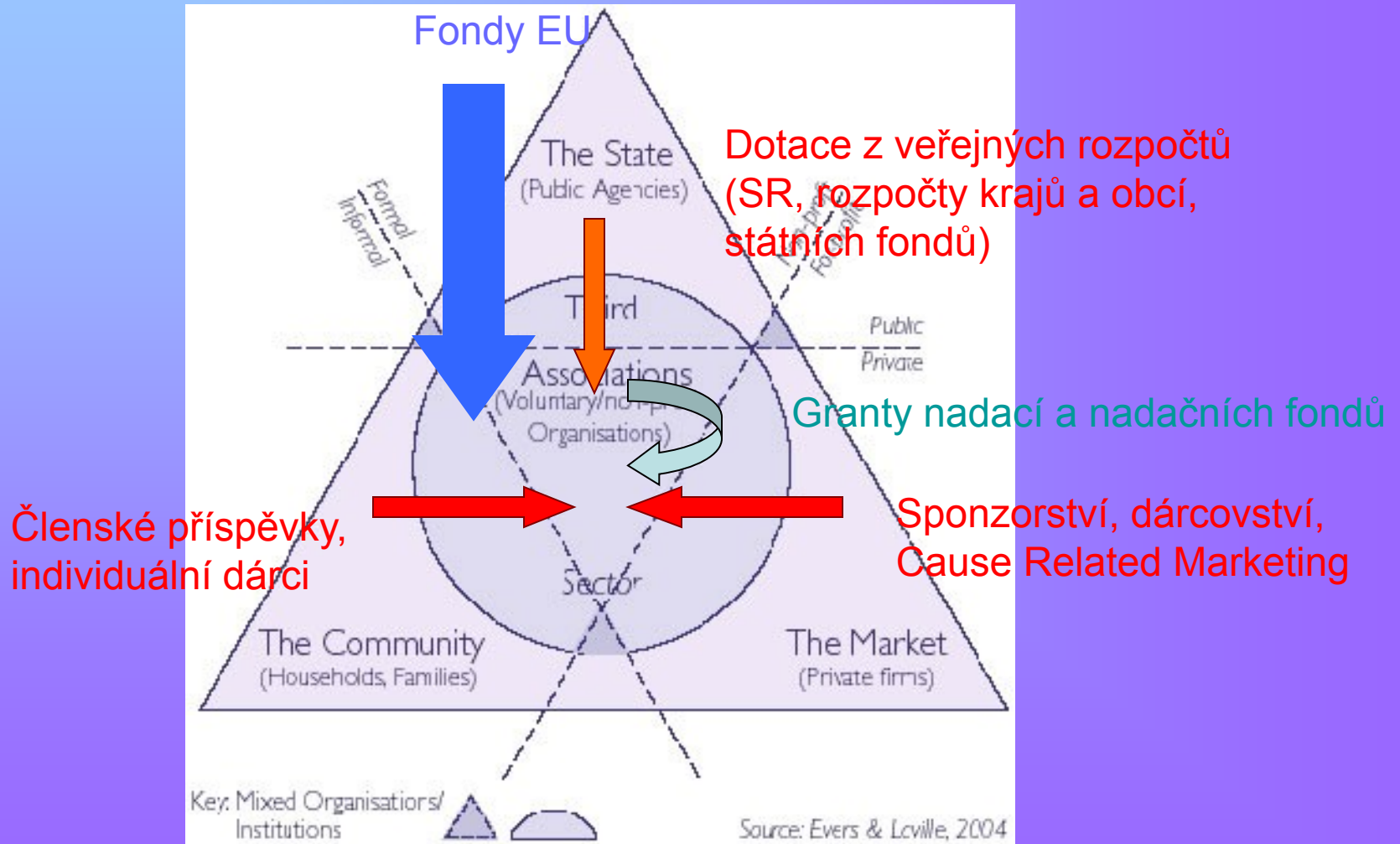

Figure 1.5 Nonprofit share of total paid employment, by country, 1995

Source: The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project

Typ	Země
Dominance vzdělávání	<i>Argentina, Belgie, Brazílie, Irsko, Mexiko, Izrael, Peru, Velká Británie.</i>
Dominance zdravotnictví	<i>USA, Japonsko, Nizozemí.</i>
Dominance sociálních služeb	<i>Francie, Německo, Rakousko, Švédsko.</i>
Dominance kulturních služeb	<i>Česká republika, Maďarsko, Rumunsko, Slovensko.</i>
Vyvážený typ	<i>Austrálie, Finsko, Kolumbie.</i>

Financování subjektů občanského sektoru

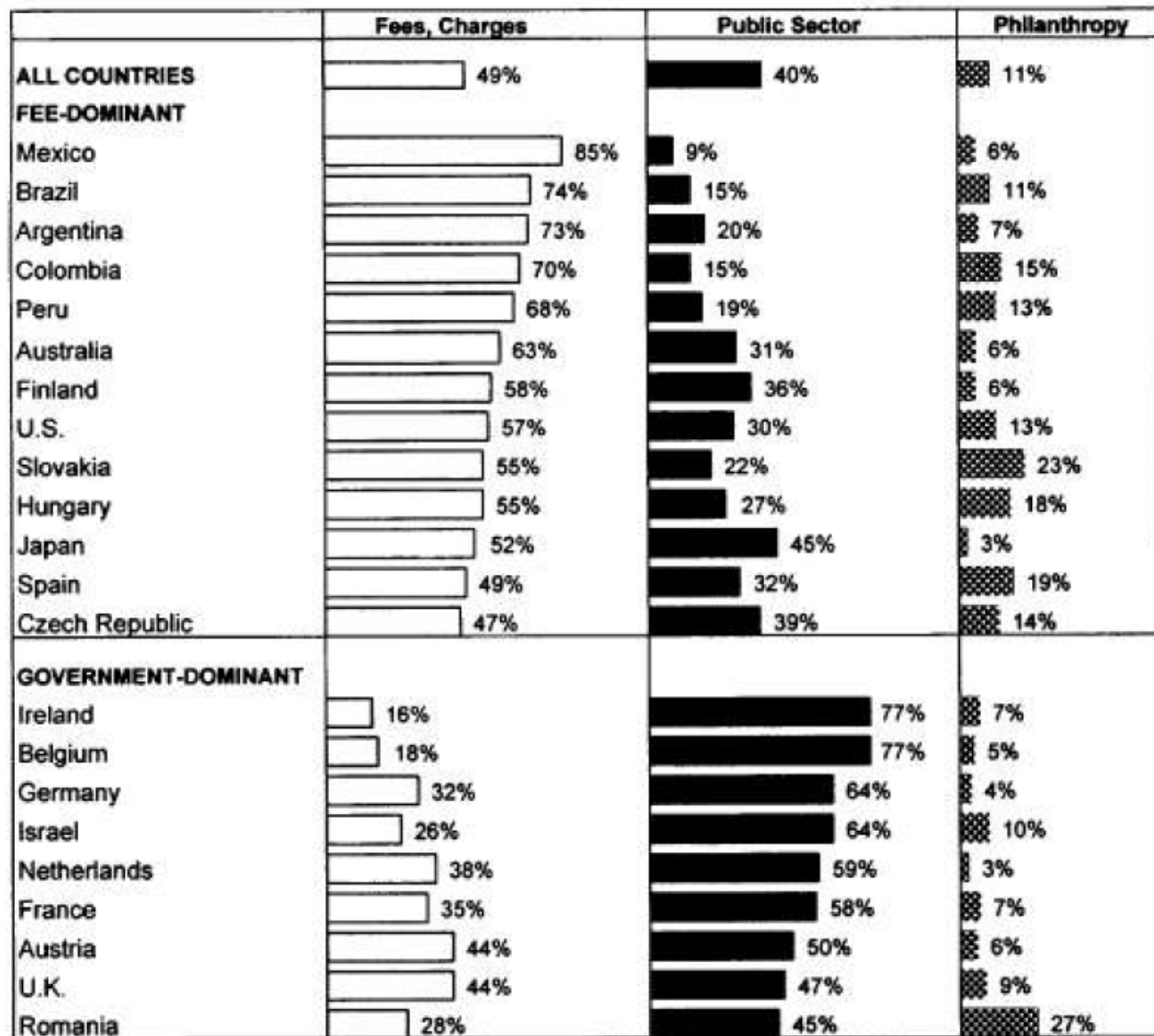

Figure 1.10 Sources of nonprofit revenue, by country, 1995 (22 countries)

Source: The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project

Financování z veřejných rozpočtů

- Státní dotační politika (podpora výzkumu a vývoje, veřejné zakázky, smlouvy uzavřené dle občanského zákoníku) ☞ závazné pro kraje a obce
- Nejvyšší dotace z úrovně ministerstev, organizace lokální mají menší šanci lobovat v centru-Praze (**2007, subjekty se sídlem v Praze 49% dotací ze SR**) *Porovnejte s počty NNO*, centralizovaný charakter financování.

Financování z veřejných rozpočtů - SR

- V roce 2007: 6 600 milionů korun, z toho 75% přes MSMT a MPSV.
- 20,5% **Tělovýchova**, 22% **Sociální věci a politika zaměstnanosti**, 26% **Finanční operace a ostatní činnosti (z toho 85% sociální služby** administrované krajem, ale nevstupující do jeho rozpočtu).
- o. p. s.: 41% dotací ze SR do „Vzdělávání a školské služby“.
- o. s.: 31% dotací ze SR do „Tělovýchova“.

Tabulka 2.2: Poměrové ukazatele státního rozpočtu podle jednotlivých rozpočtů (v tis. Kč)

Rozpočet	Součet dotací	Podíl (v %)	Počet dotací	Dotace průměr	Dotace maximum
304 Úřad vlády	97 803	1,48	53	1 845	16 722
306 Ministerstvo zahraničních věcí	82 899	1,26	90	921	15 482
307 Ministerstvo obrany	5 214	0,08	29	180	1 502
313 Ministerstvo práce a sociálních věcí	2 913 322	44,14	2 278	1 279	78 000
314 Ministerstvo vnitra	86 186	1,31	120	718	19 000
315 Ministerstvo životního prostředí	69 557	1,05	227	306	8 200
317 Ministerstvo pro místní rozvoj	129 410	1,96	11	11 765	110 000
322 Ministerstvo průmyslu a obchodu	38 870	0,59	44	883	6 000
327 Ministerstvo dopravy	10 200	0,15	2	5 100	5 700
329 Ministerstvo zemědělství	216 405	3,28	599	361	79 581
333 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	2 045 580	30,99	764	2 677	479 927
334 Ministerstvo kultury	250 652	3,80	835	300	15 000
335 Ministerstvo zdravotnictví	155 740	2,36	276	564	32 753
336 Ministerstvo spravedlnosti	1 850	0,03	18	103	180
361 Akademie věd České republiky	5 200	0,08	75	69	313
398 Všeobecná pokladní správa	491 136	7,44	84	5 847	33 029
Celkem	6 600 023	100,00	5 505	1 199	479 927

Zdroj: CEDR, podklady MF a ÚV, upraveno

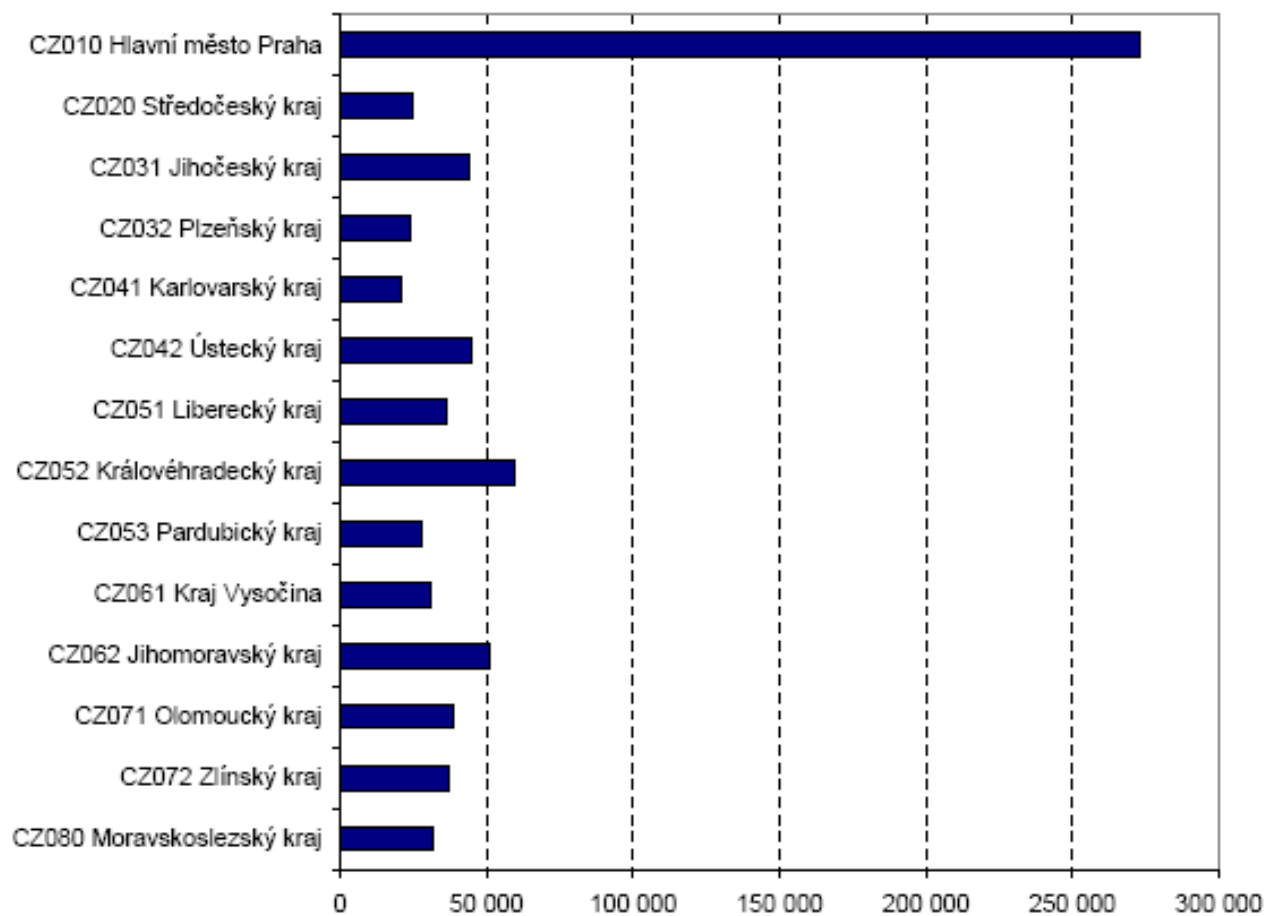
Tabulka 2.3: Poměrové ukazatele státního rozpočtu podle sídla příjemce dotace (v tis. Kč)

Sídlo příjemce dotace	Součet dotací	Počet příjemců	Průměr na příjemce	Maximum na příjemce	Index na příjemce
CZ010 Hlavní město Praha	3 241 386	881	3 679	776 968	272 815
CZ020 Středočeský kraj	287 354	256	1 122	15 925	24 450
CZ031 Jihočeský kraj	278 607	267	1 043	17 726	44 223
CZ032 Plzeňský kraj	131 648	125	1 053	19 045	23 740
CZ041 Karlovarský kraj	63 183	65	972	8 822	20 743
CZ042 Ústecký kraj	366 509	267	1 373	21 242	44 519
CZ051 Liberecký kraj	157 254	137	1 148	22 000	36 505
CZ052 Královéhradecký kraj	327 210	200	1 636	110 000	59 531
CZ053 Pardubický kraj	141 049	138	1 022	24 270	27 779
CZ061 Kraj Vysočina	158 091	210	753	18 788	30 899
CZ062 Jihomoravský kraj	580 817	334	1 739	86 242	51 283
CZ071 Olomoucký kraj	247 461	181	1 367	25 000	38 672
CZ072 Zlínský kraj	220 726	174	1 269	25 969	37 421
CZ080 Moravskoslezský kraj	398 730	292	1 366	48 509	31 917
Celkem	6 600 023	3 527	1 871	776 968	64 158

Index = přepočet na 100 000 obyvatel k 1. 1. 2007 (Český statistický úřad)

Zdroj: CEDR, podklady MF a ÚV, upraveno

Graf 2.2: Index poskytnuté dotace ze státního rozpočtu na 100 000 obyvatel podle krajů (v tis. Kč)

Financování z veřejných rozpočtů – rozpočty krajů

- 2007: 1094 mil. Kč z rozpočtů krajů
- 33% dotací pro NNO do „**Sociální věci a nezaměstnanost**“, 27% „**Tělovýchova**“, 12% „**Kultura a ochrana památek**“.
- Zajímavosti: v Královéhradeckém kraji: 100% prostředků „Tělovýchova“; největší suma peněz do „Tělovýchovy“.

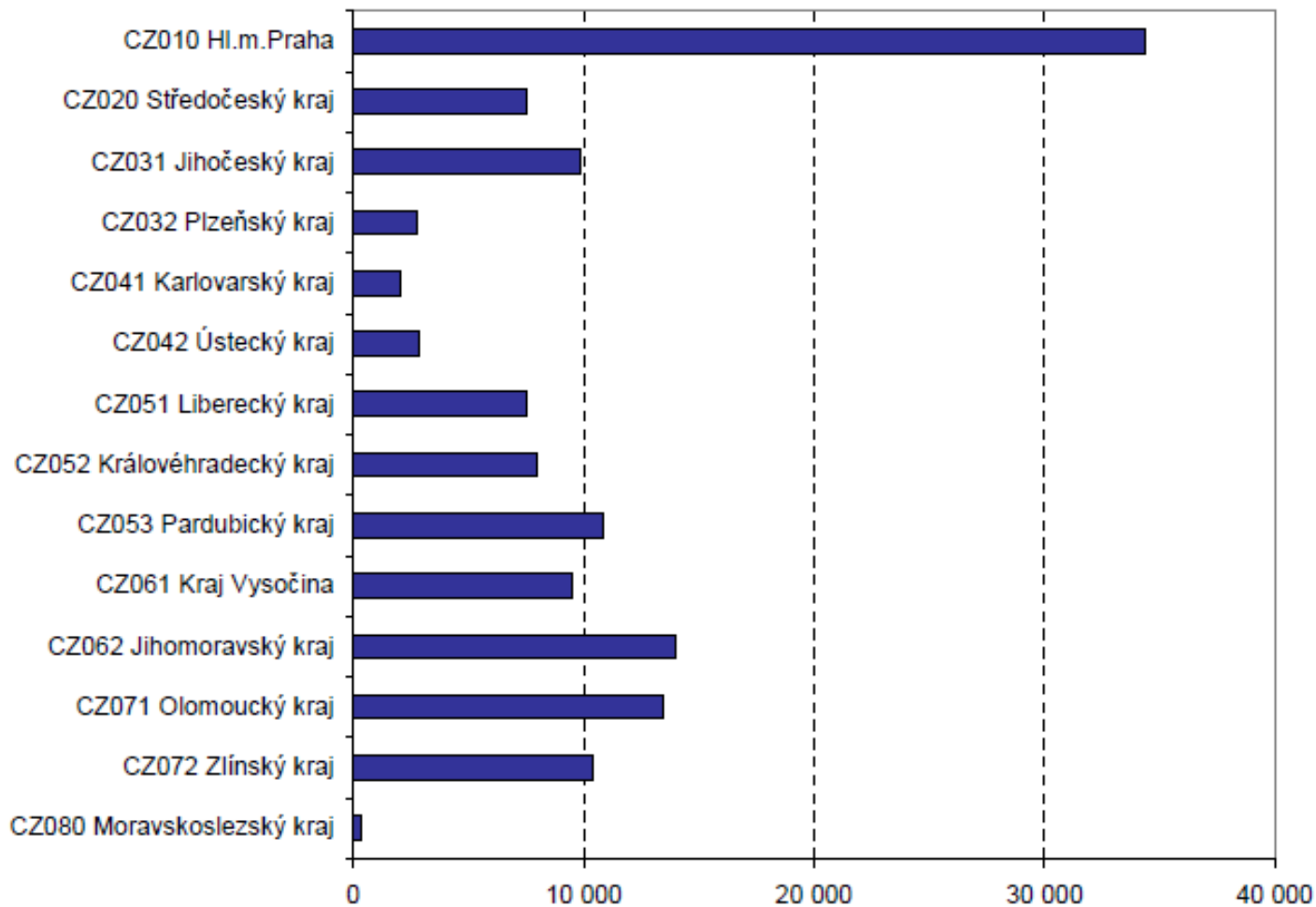
Tabulka 4.2: Poměrové ukazatele krajských rozpočtů podle jednotlivých rozpočtů (v tis. Kč)

Rozpočet	Součet dotací	Podíl (v %)	Počet dotací	Průměr dotace	Dotace maximum	Dotace index
CZ010 Hl.m.Praha	408 607	37,35	1 587	257	17 000	34 391
CZ020 Středočeský kraj	87 938	8,04	855	103	7 000	7 483
CZ031 Jihočeský kraj	62 076	5,67	594	105	6 200	9 853
CZ032 Plzeňský kraj	15 157	1,39	241	63	1 340	2 733
CZ041 Karlovarský kraj	6 277	0,57	150	42	700	2 061
CZ042 Ústecký kraj	23 668	2,16	192	123	2 500	2 875
CZ051 Liberecký kraj	32 495	2,97	450	72	5 250	7 543
CZ052 Královéhradecký kraj	43 909	4,01	546	80	1 000	7 989
CZ053 Pardubický kraj	54 792	5,01	823	67	2 000	10 791
CZ061 Kraj Vysočina	48 636	4,45	553	88	1 356	9 506
CZ062 Jihomoravský kraj	158 645	14,50	1 000	159	6 500	14 008
CZ071 Olomoucký kraj	85 824	7,85	775	111	5 000	13 412
CZ072 Zlínský kraj	61 291	5,60	786	78	2 661	10 391
CZ080 Moravskoslezský kraj	4 547	0,42	243	19	210	364
Celkem	1 093 861	100,00	8 795	124	17 000	10 633

Index = přepočten na 100 000 obyvatel k 1. 1. 2007 (Český statistický úřad).

Zdroj: *Databáze krajů, upraveno*

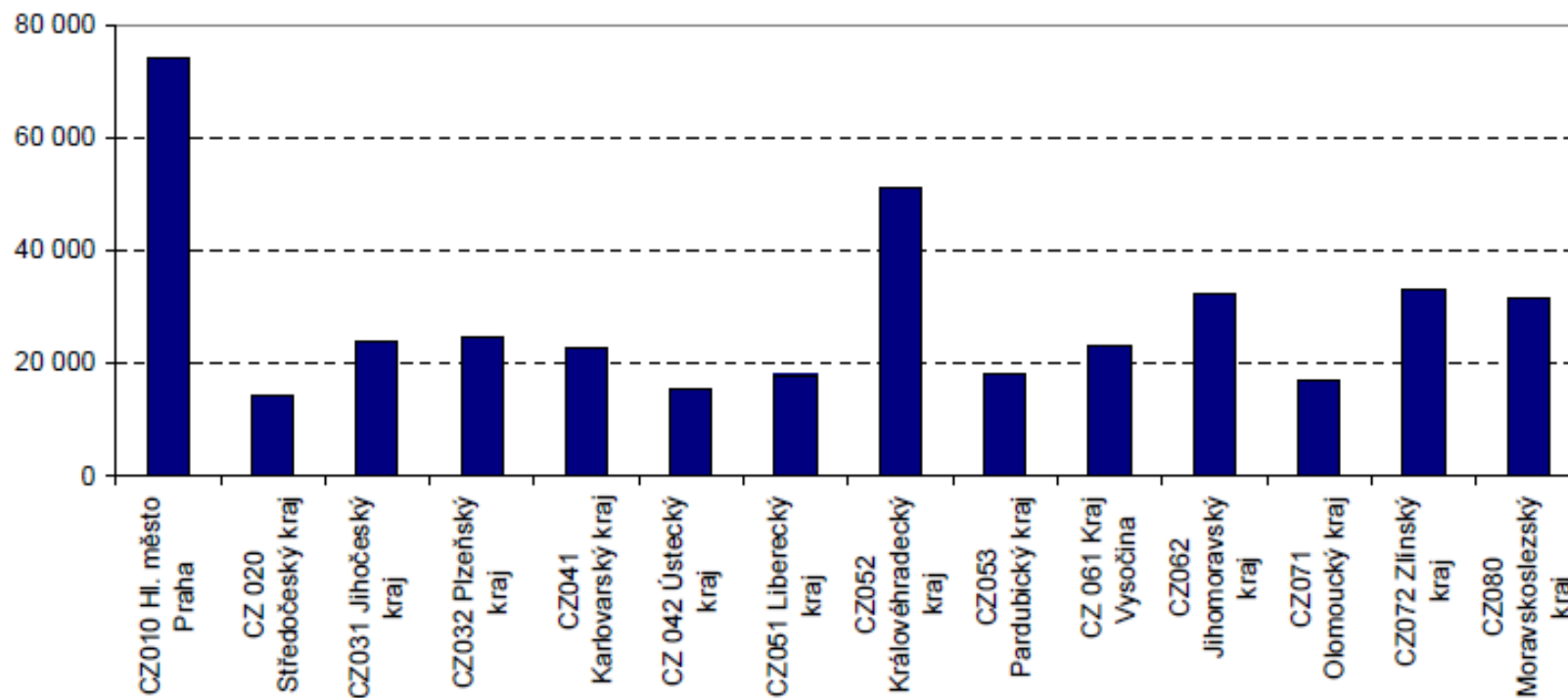
Graf 4.1: Index poskytnuté dotace z krajských rozpočtů na 100 000 obyvatel podle jednotlivých rozpočtů (v tis. Kč)

Financování z veřejných rozpočtů – rozpočty obcí

- 2007: 3165 mil. Kč z rozpočtů obcí
- 38,6% do oblasti „**Tělovýchova**“, 22% „**Kultura a ochrana památek**“, 19,1% „**Sociální věci a politika zaměstnanosti**“.
- Zajímavosti: Církevní právnické osoby, včetně církví a náboženských společností, získaly 52,6% na oblast „Kultura a ochrana památek“, občanská sdružení získala 55,4% dotací směřující do oblasti „Tělovýchova“.

Graf 5.1: Index poskytnuté dotace z obecních rozpočtů na 100 000 obyvatel podle krajů (v tis. Kč)

Financování z veřejných rozpočtů – dotace ze státních fondů

- 2007: 300 mil Kč ze SF, nejvíce ze Státního fondu ochrany životního prostředí a Státního zemědělského intervenčního fondu.
- Nejvíce prostředků do oblasti „Ochrana životního prostředí“ a „Sociální věci a politika zaměstnanosti“.
- Nejvíce dotací: o.s., o.p.s., církevní právnické osoby.

Domácnosti

- Anonymní **dárcovství**: veřejné sbírky.
- 2004: 47% obyvatel dalo někdy peněžní dar.
- Podle údajů z roku 1995 tvořily **členské poplatky** a příjmy z prodeje služeb 47% (druh organizace?).
- 49% děti, 39% tělesně handicapovaní, 24% lidé postižení přírodní katastrofou.
- Dárcovství: času, prostředků, know-how, ...

Ziskový sektor

A/ Hazardní hry

- *„Ve většině zemí upravuje loterie a hazardní hry samostatný zákon, který určuje podmínky provozu včetně toho, že jako kompenzaci malého společenského přínosu loterií, kasin, sázkových a ostatních hazardních her musí jejich provozovatelé převést část zisku na veřejně prospěšné účely, jinak je tomu v ČR.*
- *Provozovatelé výherních hracích přístrojů odvádějí tuto část obci, na jejímž území jsou automaty provozovány. Provozovatelé loterií využití povinného odvodu navrhují v žádosti o povolení sami, přičemž MF eviduje doložení využití těchto peněz. Centrální databáze příjemců však vedena není, což vede k nízké míře kontrolovatelnosti a transparentnosti, zejména mimo sektor sportu a také k absenci případné strategie využití prostředků - konstatuje zpráva.*
- *V roce 2003 představovaly tyto odvody částku 1,9 mld. korun, což je asi 12% výtěžku provozovatelů a podle zákona se má tento podíl pohybovat mezi 6 - 20%.*
- *Podíl největší loterijní společnosti Sazka a.s. rozdělují již několik let 10-11%, přičemž odvod rozdělují převážně akcionáři Sazky, občanská sdružení se sportovním zaměřením - majoritní vlastník (téměř 68%) je Česká obec sokolská. Sazka nesystematicky přispívá i do zdravotní oblasti a na kulturu - v roce 2003 to byla 4,5% z celkového odvodu výtěžku.*
- *Podle MF směřovalo v roce 2003 celkem 61% odvodů z hazardních her na veřejně prospěšné účely právě do oblasti sportu. Obcím přichází 29% a nadacím 6%. Přímo do oblasti sociální, zdravotní, kulturní a školství přichází podle dostupných údajů 1% odvodů nebo méně.“*
- *Zdroj: <http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nF5x2--&x=223932>*

TABULKA 6: TRŽBY ZE SÁZKOVÝCH HER 1999 - 2003

Oblast	1999	2000	2001	2002	2003
Loterie	5,9	6,9	6,1	6,8	7,0
Kurzové sázky	4,1	6,8	8,1	9,5	11,2
Kasina	9,4	10,6	10,6	10,1	10,1
Výherní hrací přístroje (VHP)	31,0	35,5	38,3	41,2	44,2
Ostatní	0,4	0,7	1,1	2,3	5,6
Celkem	50,8	60,5	64,2	69,9	78,0

Zdroj: MF ČR. Údaje v miliardách Kč.

TABULKA 7: ODVOD NA VEŘEJNĚ PROSPĚŠNÉ ÚČELY ZA ROK 2003 PODLE SÁZKOVÝCH HER

	Sociální	Zdravotní	Kulturní	Sportovní	Školství	Obce	Nadace	Celkem
Loterie	454	-	5 885	1 008 084	638	-	18 906	1 033 967
Kurzové sázky	1 969	3 699	4 105	93 045	2 028	4 472	2 402	111 720
VHP	-	2 299	2 361	4 794	-	474 186	26 360	510 000
Kasina	9 549	5 374	3 303	38 777	1 442	78 674	27 120	164 239
Bingo	-	-	1 056	1 196	-	-	1 029	3 281
Technické hry	7 485	3 921	5 574	26 073	2 165	3 168	45 860	94 246
Celkem	19 457	15 293	22 284	1 171 969	6 273	560 500	121 677	1 917 453
Podíl na celku odvodů	1,0%	0,8%	1,2%	61,1%	0,3%	29,2%	6,3%	100%

Zdroj: MF ČR. Údaje v tisících Kč. Procenta dopočítána autorkou.

Vajdová: Zpráva o neziskovém sektoru v České republice

Ziskový sektor

- **B/ Firemní dárcovství, firemní nadace a nadační fondy, sponzorství.**
- *„...do konce roku 2002 zřídily firmy 39 nadací. V roce 2002 rozdělily formou nadačních příspěvků 74,9 mil. Korun, tedy asi 10% z nadačních příspěvků všech nadací. V roce 2003 poskytlo 77% firem dar v hodnotě do 200 tisíc korun a 1 mil. Poskytlo 10% firem. Dar v hodnotě mezi 1-10 mil. Poskytlo 8% firem a nad 10 mil Kč 2,5% firem.“*
- Zdroj: <http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nF5x2--&x=223932>

Financování z nadací a nadačních fondů

- Roste jejich počet, nově zakládáné firmami (↑ firemní dárcovství)
- V roce 2002: 880 milionů Kč
- **Nadace Via** – vznik 1997, do roku 2007 rozdělila přes 190 mil. Kč
- Programové oblasti: podpora místních iniciativ, rozvoj neziskových organizací, rozvoj filantropie
- **NROS** – vznik 1993, Rozvoj neziskového sektoru, dárcovství a dobrovolnictví, rozvoj občanské společnosti, evropská integrace.
- Poskytování nadačních příspěvků v rámci jednotlivých **grantových programů** na konkrétní projekty nestátních neziskových organizací registrovaných v ČR
- Spolupracuje s řadou neziskových organizací, vysokých škol, s vládními institucemi, médií a podnikatelskými subjekty, patří mezi zakládající členy Fóra dárců v ČR, je zastoupena v Radě vlády ČR pro nestátní neziskové organizace.
- NROS je partnerem International Youth Foundation (IYF) za Českou republiku a podílí se na práci mezinárodní sítě nadací, které rozvíjejí a podporují programy pro děti a mládež; je členem Evropského nadačního centra (EFC).

Zahraniční dárci

- 90. léta z USA, zahraničí, se vstupem do EU se tyto zdroje posunuly na východ.
- **CEE Trust**, <http://www.ceetrust.org/>
- **Program EU Phare**
- <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika/phare>
- Fond Phare byl založen v roce 1989 původně pouze pro Polsko a Maďarsko, postupně i pro další přistupující země, nyní i Bulharsko a Rumunsko. Z fondu Phare byly financovány projekty, které napomáhaly překlenout hospodářskou a politickou propast mezi zeměmi bývalého východního bloku a západní Evropy.
- NROS implementovala dílčí programy EU PHARE zaměřené na rozvoj občanské společnosti od počátku své existence (od roku 1993). Posledním: Phare 2003.

Subjekty ziskového sektoru

Snaha o lepší postavení na trhu,
propagaci, prospět dobré věci...

Subjekty veřejného sektoru

Naplnění veřejného zájmu

Domácnosti

Uspokojení potřeb, „příspěť na dobrou věc“

Subjekty občanského sektoru
FUNDRAISING

Snaha o naplnění poslání
Získání prostředků k naplnění poslání

Tabulka č. 5: Motivace českých firem k filantropii a sponzoringu.

Motivace	Podíl (%)
Pomoc potřebným a podpora dobré věci	91
Pomoc spřátelenému subjektu	59
Zlepšit povědomí o firmě, naklonit si zákazníky	50
Daňové zvýhodnění	43
Posílit veřejné vazby a vztahy v regionu	35
Podpořit vnitřní komunikaci a loajalitu zaměstnanců	23
Získat konkurenční výhodu	13
Podpořit řízení rizika a krizovou komunikaci	5
Jiné důvody	1

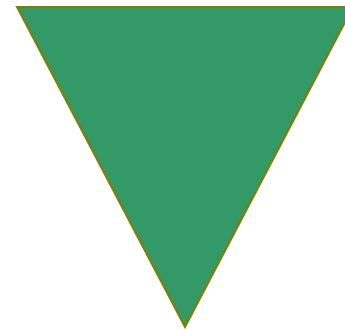
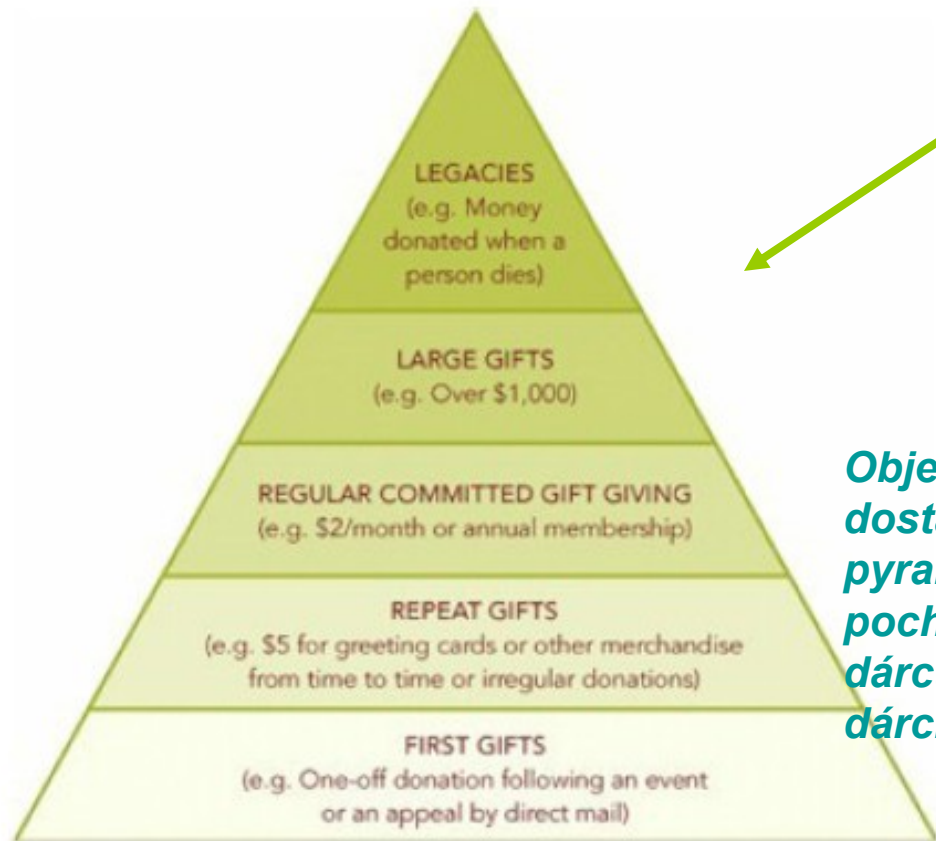
Pramen: VYMĚTAL, J. *Průvodce úspěšnou komunikací*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2614-4. s. 297.

Fundraising

- 80% organizací považuje finanční zdroje za nedostatečné
- <http://www.fundraising.cz/>
- **Získávání lidí pro věc organizace**
- Metody a postupy získání finančních prostředků na činnost organizací OS.
- Věda o „přesvědčování“, že organizace dokáže řešit důležité problémy a že jsou potřebnou součástí společnosti.
- Nástroj inspirace k dobrým skutkům, možnost darovat čas, zájem, důvěru.

- Historie: Sbírka na Národní divadlo

Graf č. 5: Fundraisingová pyramida.

Objem darů, které může organizace dostat je znázorněn obrácenou pyramidou. Největší objem podpory pochází od 10% ze špičky pyramidy dárců. 10% prostředků poskytují dárči v základě pyramidy.

Pramen: *Fundraising plan* [online]. CommunityNet Aotearoa, říjen 2006, [3.5.2009].
Dostupné z: <<http://www.community.net.nz/how-to-guides/crk/raising-funds/fundraising.htm>>.

Metody fundraisingu

- Osobní setkání, sbírka, telefonická kampaň, poštovní kampaň, pořádní akcí, inzerce...
- <http://www.fundraising.cz/>

Doporučená literatura a prameny:

- Hyánek, V. (2004): *Ekonomika neziskových organizací*. DSO. Brno. MU ESF.
- Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2007 [online]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/publikace/rozbor_2007_pro_web.pdf>. [27.10.2009].
- Vajdová, T.: *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice*, [online]. Dostupné z: <http://www.institutumeni.cz/res/data/002/000331.pdf>. [27.10.2009].